

İKV BİLGİ NOTU

AVRUPA'NIN DÖNGÜSEL EKONOMİ VERİLERİ

Aygen Torun, İKV Uzman Yardımcısı

Avrupa Çevre Ajansı 5 Aralık tarihinde Avrupa'nın dögüsel ekonomi verilerini konu alan bir bilgilendirme belgesi yayımladı.¹ Bu veriler sayesinde Avrupa'nın dögüsel ekonomiye geçiş sürecinin değerlendirilmesi mümkün oluyor. Belgede yer alan veriler dögüsel ekonomi eylem planının uygulanması konusunda da destek sağlıyor. Bilgilendirmenin ulaştığı temel sonuçlar ise şu şekilde sıralanıyor:

- Avrupa'da geri dönüşüm oranı 2023'te %11,8 seviyesindeydi. Avrupa, dünyadaki diğer bölgelerden daha fazla geri dönüştürülmüş malzeme kullanıyor fakat bu oran son yıllarda çok sınırlı bir artış gösterebildi. Bu nedenle dögüsel ekonomiye geçiş hız kazandıracak politikaların ortaya koyulması gerekiyor.
- Dögüsel ekonomiye geçişin izlenebilmesi için yalnızca malzemelerin üretimden tüketime ve geri dönüşüme kadar olan süreci incelemek yeterli değil. Buna ek olarak kaynak çıkarma, işleme ve kullanımla ilişkili çevresel tahribatı da göz önünde bulundurmak gerekiyor.
- Dögüsel ekonomiyi desteklemek ve geliştirmek için AB düzeyinde kolaylaştırıcı bir politika, bilgi ve finansman çerçevesi geliştirildi. İşletme ve tüketicilerin bu çerçeveye gelen yeni iş modeli ve tüketim alışkanlıklarını benimsemenin ilk aşamasında olduğu gözlemleniyor. Bununla birlikte doğrusal sistemlerin (dögüsel olmayan, bir malzemenin kullanıldıktan sonra geri dönüştürülmediği ve atık hâline geldiği sistemler) hâkim olmaya devam ettiği ve yürütülen çalışmaların verimliliğinin sınırlı veri izleme nedeniyle belirsiz kaldığı görülüyor.
- Her bir Avrupalı yıllık yaklaşık 14 ton malzeme kullanıp 5 ton atık üretiyor. Bu, dünyada en yüksek seviyelerden biri ve sürdürülebilirlik sınırlarını aşıyor. Olumlu olarak ise AB ekonomisinin sabit miktarda kaynak kullanarak ve sabit miktarda atık üreterek büyümeyi başardığı görülüyor. Bu da AB'de ekonomik büyümenin kaynak kullanımından makul seviyede ayrıştırılabildiğini (*decoupling*) gösteriyor.
- Avrupa, kaynak kullanımından değer elde etme konusunda oldukça verimli. Kaynak verimliliği 2015'ten beri kilogram başına 2 avroyu aşan düzeylerde, bu da dünya ortalamasının 2,5 katından daha fazla. Aynı zamanda Avrupa, ürettiği atığın yarıya yakınına geri dönüştürüyor. AB, yüksek kalite geri dönüşüm uygulamalarını teşvik etmekten ve ikinci el malzeme piyasalarının etkili bir şekilde işleyebilmesini desteklemekten büyük fayda görebilir.
- Avrupa'da malzeme dögüselliği genel anlamda düşük ve son yıllarda durağan seyrediyor. Geri dönüşüm hacmi ve malzeme kullanımı 2014'ten beri durgun hâlde.

¹ European Environment Agency, "Europe's circular economy in facts and figures", 05.12.2024, <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/europes-circular-economy-in-facts?activeTab=0075380f-a9f2-4d1a-9c33-44481b8e5753>.

Buna ek olarak Avrupa'nın tüketiminden kaynaklı küresel çevresel etkiler artıyor ve döngüselliğin çevresel faydaları henüz belirsiz durumda.